

UTMANINGAR FÖR FRAMTIDENS FÖRENINGSLIV

Det traditionella engagemanget i föreningslivet ändrar karaktär sedan ungefär 30 år tillbaka. Färre personer engagerar sig och engagemanget ser annorlunda ut än förr. Alternativa verksamheter konkurrerar om utrymmet i människors liv. Färre personer vill gå in i de roller som håller ihop en förening – styrelsearbete och andra osynliga och otacksamma uppgifter. Samtidigt bjuds föreningslivet in av den offentliga servicesektorn för att ta ansvar för en del av de uppgifter som det offentliga har svårt att klara av med egna resurser. Frågan är vart frivilligsektorn är på väg?

REV Bulletinen har pratat med Mats Olsson som både är engagerad i flera vägföreningar samt har fördjupat sig i framtidens föreningsliv i ett större perspektiv.

– Engagemanget ligger fortfarande på en tämligen hög nivå i Sverige men det handlar allt mer om att man gärna hjälper till utan att ha ett förtroendeuppdrag, berättar Mats. Det har skett en förskjutning kring vilka som har förtroendeuppdrag. Det är färre unga som har förtroendeuppdrag och fram till för några få år sedan ökade andelen pensionärer som valdes in på förtroendeposter. De nya seniorerna har dock ofta andra prioriteringar i livet och även bland dem syns ett minskande intresse för förtroendeposterna.

Vem tar ansvar för helheten?

Ett förtroendemannskap kan handla om olika saker. Men troligen är den kritiska rollen den som handlar om att ta övergripande ansvar och leda organisationen, exempelvis ett styrelseansvar. Normalt hämtas de personerna bland dem som söker sig till föreningslivet av skäl som handlar om inflytande, påverkan och få utrymme för idéer. Idag tycks människor hellre välja ett engagemang i en ny rörelse/nätverk än ett engagemang i någon av de etablerade rörelserna för att kanalisera de behoven. Detta trots att de etablerade rörelserna många gånger erbjuder en direkt kanal till formell makt och inflytandet i samhället. Det finns flera skäl till detta. Ett är den ökade professionaliseringen vilket gör rollen mer utsatt. En annan är den kritiska

granskning i offentlighetens ljus som vissa förtroendeposter riskerar att utsättas för i dagens mediavärld. Det gäller hela skalan mellan att välja partiledare, ett uppdrag som personer i tidigare generationer stod i kö för att få, till att välja en ordförande i vägföreningen. Även om det är få förtroendevalda i landets vägföreningar som kan jämföras med partiledare vad gäller exponering så tackar många personer nej av liknande skäl. Mats Olsson fortsätter:

– När människor förr i tiden i huvudsak hade fysiskt krävande arbeten som innebar produktion av saker så sökte de arenor på fritiden som gjorde det möjligt att kanalisera och diskutera sina idéer tillsammans med andra människor. Idag tillgodoses detta på andra sätt i samhället. Behovet av att få det tillgodosett av föreningslivet minskar. Den som dagarna i ända sitter i möten drömmer knappast om att ägna fritiden åt liknande verksamhet.

Den virtuella organisationens dilemma

I takt med att samhället blir mer komplext så blir organisationerna alltmer virtuella. Med coronakrisen utvecklades alla organisationer alltmer när det gäller den virtuella hanteringen. Det gällde både affärs- och föreningslivet. Videomöten ersatte de fysiska styrelsemötena och årsstämman fick i en del fall en annan lösning för möjligheten för medlemmarna att rösta. Detta ökar kraven på ett tydligt och drivande ledarskap i såväl affärslivet som i föreningslivet. Samtidigt som uppgiften blir svårare, så blir den alltså viktigare.

FAKTA

Vem tar över framöver?

Mats berättar att han har sett denna utveckling under ett trettiotal tal år som engagerad i föreningslivet varav de senaste 10 som förtroendevald i vägsamfällighetsföreningar.

- Det började med vägföreningen i det område vi bor. Vi hade nyligen flyttat dit och bearbetningen från de boende började genast. Investeringarna i gemensamhetsanläggningen hade varit minimala under många år och ingen ville ta över. Jag accepterade ordföranderollen och har den fortfarande. Ingen vill ta över.

För fem år sedan startade Mats en verksamhet där han hjälper flera vägföreningar. Som syssloman eller invald ordförande, respektive vägförvaltare, sköter Mats flera vägföreningar i Mellansverige.

- Bakgrunden är att ingen kom till årsstämmorna eftersom man inte ville riskera att "åka på någon uppgift". Ofta finns det olösta konflikter mellan enskilda medlemmar. Ibland handlar det om att hantera långdragna juridiska processer med åtföljande stora kostnader. Emellanåt finns också en del motstånd att betala vad det faktiskt kostar att hålla en acceptabel vägstandard. Frågorna blir många och tuffa samtidigt som kravet på professionalism är ständigt närvarande.

Särskilt ordföranderollen blir allt svårare att besätta berättar Mats. Professionaliseringen av hanteringen blir verklighet för allt fler föreningar. En extern resurs som löser hela eller delar av styrelsearbetet är det som man i ett ökande antal föreningar funderar över. Det är inget lätt beslut och behöver få mogna fram. Bäst är det ju om den diskussionen kan föras bland medlemmarna. Finns det inga alternativ i den egna föreningen, och väntar man för länge, är det enbart en syssloman eller ensam vägförvaltare som återstår att lösa det med.

Alltmera tvång och allt mindre lust?

Troligen går det bärande förtroendemannaskapet i föreningar och organisationer mot en mycket tuff framtid. Det kan summeras med hjälp av följande tre dimensioner:

*Förväntningsdimensionen: Högre förväntningar
Kraven och förväntningarna på professionalism ökar från i stort sett alla håll. De enda reaktionerna som hörs är när något inte blir gjort eller att det kostade för mycket pengar.*

*Belöningsdimensionen: Lägre belöningar
Belöningen för ett förtroendemannaskap minskar. Tidigare innebar exempelvis ett ordförandeskap i en förening en viss auktoritet i både den egna organisationens och det omgivande samhällets ögon. Idag är det snarast Svarte Petter att bli vald till ordförande.*

*Ledarskapsdimensionen: Ökad komplexitet
Organisationens alltmer komplexa situation med villkorade engagemang från andra förtroendevalda, interna krav på ständig förnyelse inklusive utmaningar att finansiera densamma. Det innebär att basen med potentiella kandidater minskar och i stort sett endast lämnar utrymme för personer med ledarerfarenhet från arbetslivet. Och deras lust att också äta sig en liknande uppgift på fritiden lär vara högst begränsad. Slutsatsen är att det lär bli än färre som vill äta sig de bärande förtroendemannarollerna i morgondagens föreningsliv. Det innebär i sin tur att många föreningar riskerar att erodera inifrån när ingen längre vill ta på sig det yttersta ansvaret och driva föreningen.*

